

ŠILUMOS SUPIRKIMAS: VIENI MATO KONKURENCIJĄ, KITI – SOCIALIZMĄ

Publikuota: 2018-02-20 Eglė Markevičienė „Verslo žinios“ www.vz.lt,

Ketinama keisti šilumos supirkimo tvarką, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas privatiems šilumos gamintojams. Šilumos tinklų įmonės prognozuoja, kad dėl to šiluma vartotojams brangs, o nepriklausomi gamintojai tikina, kad konkurencijos bus daugiau ir tai mažins galutinę šilumos kainą.

Didžiausias pakeitimas, kurį siūlo Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK), – kas mėnesį vykstančiuose aukcionuose, kuriuose iš gamintojų superkama pigiausiai siūloma šiluma, supirkimo kainos „lubos“ turėtų padidėti. Mat būtų konkuruojama ne tik kintamosiomis šilumos gamybos sąnaudomis (iš esmės – kuro kaina), o visomis šilumos gamybos sąnaudomis, įskaitant darbuotojų atlyginimus, remonto ar nusidėvėjimo išlaidas, pelną, paskolas ir kt. Su šilumos gamintojų konkurencija susiję teisės aktai turėtų būti tvirtinami VKEKK vasario 28 d. posėdyje. „Nauja tvarka suvienodins šilumos sektoriaus dalyvių konkurencines sąlygas, sukurs daugiau skaidrumo rinkoje ir užtikrins gyventojams teisę gauti šilumą iš pigiausių šilumos gamybos šaltinių mieste“, – tvirtina Vytautas Kisielius, Lietuvos nepriklausomų šilumos gamintojų (NŠG) asociacijos prezidentas.

Dabartinė situacija, anot jo, ydinga, nes šilumos tiekėjai neįskaičiuodami pastoviųjų sąnaudų šilumą prioritetu tvarka superka iš savo šilumos gamybos įrenginių, net jeigu ją gamina brangiau nei privačios katilinės. Pagal NŠG asociacijos skundą Konkurencijos taryba pernai gruodį pradėjo tyrimą, ar galiojanti tvarka nepažeidžia Konkurencijos įstatymo ir neproteguoja šilumos tiekėjų.

Nauda tik NŠG

Šilumos tiekėjai naujoje tvarkoje prielaidų sumažinti energijos kainą vartotojams neižvelgia, priešingai – tvirtina, kad šilumos kaina turėtų augti, o naudą sems tik privačios NŠG įmonės.

Vilniaus šilumos tinklai (VŠT) kainų komisijai teikia skaičiavimus, kad sąnaudos sostinės šilumos vartotojams išaugtų 0,6%, arba 0,62 mln. Eur, o VŠT pajamos sumažėtų 2,63 mln. Eur, tačiau mieste veikiančių NŠG įmonių pajamos išaugtų 2,01 mln. Eur per metus. „Jei tokia tvarka atsirastų, NŠG pelnai Vilniuje dar labiau išaugtų, o mums taptų komplikuoatas bet kokių investicijų planavimas. Esant tokiai tvarkai šilumos įmonės po metų kitų gali susidurti su nemokumo problemomis“, – tvirtina Mantas Burokas, VŠT generalinis direktorius.

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija tvirtina, kad Vilniuje, kur dominuoja brangesnes nei biokuras gamtines dujas kūrenantys gamybos įrenginiai, NŠG dirbo pelningai. 2016 m. vieno iš Vilniuje veikiančių nepriklausomų NŠG pelningumas 2016 m. siekė 30%, kitų dviejų – 27 ir 25%.

Skaičiavimai nesutampa

Pono Buroko teigimu, pakeitimais siekiama spręsti problemas Kaune, kur buvo perinvestuota ir pristatyta per daug NŠG įrenginių, kurie ne visada pajėgia parduoti šilumą tinklams. Šiuo metu Kauno mieste veikia 8 NŠG įmonės. „Dėl to Lietuvos mastu bandoma keisti tvarką, taikant socialistinį principą – iš šilumos tiekėjų atimkime dalį pajamų ir atiduokime jas NŠG. Nepaisant to, kad augs šilumos kaina vartotojams“, – sako VŠT vadovas.

„Klaipėdos energija“ Kainų komisijai pateikė skaičiavimus, kad pakeitus šilumos supirkimo tvarką ji uostamiesčio vartotojams pabrangtų 3,4%, „Panevėžio energija“ – 1%. O VKEKK modeliuoja, kad dėl keičiamos tvarkos Vilniuje šilumos kaina mažėtų 8–16,2%, Klaipėdoje – 1,3–3,4%. Kaune ji gali padidėti iki 1,4%, tačiau, esant tam tikroms aplinkybėms, gali sumažėti iki 6,4%.

Kita vertus, pati VKEKK pažymyje dėl siūlomų teisės aktų pripažįsta, jog yra tikimybė, kad dalis šilumos įmonių sąnaudų būtų nepadengtos, o dalis jų gaunamų pajamų galimai atitektų NŠG. Tačiau komisija pabrėžia, kad jei vienas iš konkuruojančių subjektų padengia visas sąnaudas, o kitas – tik jų dalį, gali būti neuztikrinti šilumos gamintojų konkurencijos principai.

Konkurencija netikra

Anot Valdo Lukoševičiaus, KTU Šilumos ir atomo katedros docento, buvusio „Kauno energijos“ valdybos pirmininko, dabartinė tvarka tenkino NŠG tol, kol šilumos tiekimo įmonės turėjo nedaug biokurą naudojančių įrenginių. „Tuo metu už biokuro šilumą buvo mokama kaina,

artima „dujų“ kainai (4–5 ct už 1 kWh), o 1–2 ct už 1 kWh siekusi biokuro kaina garantavo NŠG labai greitą biokuro katilinių atsipirkimą – NŠG pasiimdavo skirtumą. Tačiau paaiškėjo, kad šios katilinės šildymo sezono metu beveik nesumažina šilumos kainų, jei pati šilumos tiekimo įmonė neturi pigesnės šilumos šaltinių“, – tvirtina p. Lukoševičius.

Jo teigimu, pirmosios NŠG katilinės generavo didelį pelną ir skatino vis naujų NŠG objektų statybas, tačiau tokia konkurencija kainas vartotojams mažino tik vasarą, kai šilumos paklausa nedidelė. Žiemą, kai šilumos poreikis išauga, ir NŠG turi galimybę siūlyti šilumą už palyginti didelę, į gamtinių dujų sąnaudas orientuotą kainą. „Nereguliuojamų NŠG tiekama šiluma žiemą paprastai pabrangsta kelis kartus, pvz., Kaune. Stabiliai mažos šilumos kainos yra miestuose, kuriuose NŠG išvis nėra, – Utenoje, Šiauliuose, Jonavoje“, – dėsto p. Lukoševičius.

Jo nuomone, pakeitus šilumos supirkimo tvarką, kai kuriais mėnesiais konkuruojant dėl šilumos supirkimo pranašumą turės anksčiau pastatytos katilinės, kurių investicijos, įskaičiuojamos į pastoviasis sąnaudas, jau susigrąžintos. „Vėliau pastatytos katilinės bus pasmerktos dirbti 1–3 mėnesius per metus ir greičiausiai vis tiek nesugebės sugrąžinti paimtų kreditų. Dėl to negalės atsirasti ir naujų NŠG, o tai reiškia, kad veiksmingos konkurencijos šalčiausiu metų laiku nebus“, – tvirtina p. Lukoševičius.

Ponas Kisielius teigia, kad VKEKK ne tik keičia tvarką, bet ir numato saugiklius, kad šilumos kaina nedidėtų – ji negalės būti didesnė nei komisijos nustatytos kainų „lubos“.